

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

Практичного заняття (підготовка до КРОКу-3) для лікарів – інтернів (суміжники)
з теми: „ Протирадіаційний захист населення України, що зазнали впливу іонізуючого випромінювання”

„ЗАТВЕРДЖЕНО”

на методичній нараді кафедри

„24” 09 2021 р.

Протокол № 1

Зав. кафедри, проф. Соколов В.М.

Одеса 2021 р.

Тема практичного заняття: “Протирадіаційний захист населення України, що зазнали впливу іонізуючого випромінювання” – 2 год.

1. Актуальність теми:

На диспансерній облік повинні бути взяті всі контингенти населення України, що підверглися впливу ІВ, включаючи осіб з початковими, клінічне мало вираженими формами захворювань, обумовлених впливом ІВ.

В системі диспансеризації хворих на захворювання, обумовлені впливом ІВ, особливе значення має раціональне працевлаштування, яке є обов’язковою складовою частиною реабілітації хворих.

З метою профілактики прогресування захворювань, обумовлених впливом ІВ повинні щорічно отримувати курсове лікування в профпатологічних стаціонарах (центрах профпатології).

Хворі із захворюваннями, обумовленими впливом ІВ, підлягають диспансерному нагляду на протязі всього життя.

2. Цілі заняття

2.1. Навчальні цілі:

- Ознайомити інтернів з: основними принципами захисту та медично-соціальної реабілітації потерпілих і ліквідаторів аварії на ЧАЕС; цілями, задачами, порядком роботи експертних рад по встановленню зв’язку захворювання від роботи з ліквідації аварії на ЧАЕС; Національним реєстром України (I рівень).

- Інтерн повинен знати: правові документи з питань захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС (II рівень).

- Інтерн повинен вміти: визначати дози опромінення, своєчасно обстежувати та лікувати потерпілих; проводити медичну експертизу втрати працездатності; визначати групи первинного обліку за медичною класифікацією (III рівень).

2.2. Виховні цілі:

Поглиблення знань про диспансеризацію населення, яке зазнало дію радіації внаслідок аварії на ЧАЕС та ефективність диспансеризації.

3. Міждисциплінарна інтеграція:

№	Дисципліни	Знати	Вміти
1	2	3	4
I. Попередні			
1.	Фізика	Дози опромінення.	Визначати дози опромінення.
2.	Гігієна	Характеристику радіаційного стану після аварії на ЧАЕС.	Оцінити радіаційний стан після аварії на ЧАЕС.
II. Наступні			
1.	Медицина катастроф	Зони радіоактивного забруднення території України.	Визначати зони радіоактивного забруднення України.
2.	Соціальна медицина	Організацію медичної експертизи працездатності	Проводити медичну експертизу працездатності.
III. Внутрішньопредметна інтеграція			
1.	Правові документи з питань захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС.	Зміст документації з питань захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС.	Вирішувати питання захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС: визначати дози опромінення, своєчасно обстежувати і лікувати потерпілих, проводити медичну експертизу втрати працездатності.
2.	Правові організації з	Організацію медичного забезпечення потерпілих від	

питань захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС.	аварії на ЧАЕС.	
--	-----------------	--

4. Зміст теми:

Внаслідок аварії на ЧАЕС виникли складні медично-соціальні проблеми, рішення яких було пов'язане з необхідністю здійснення великомасштабних заходів із збереження здоров'я населення. Постановою колишнього ВС СРСР від 25.04.90 р. №1452-1 "Про єдину програму з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та ситуацію, що пов'язана з цією аварією" затверджена Державна союзно-республіканська програма невідкладних заходів на 1990-1992 рр.

Органами охорони здоров'я було розроблено ряд нормативних документів, серед яких наказ міністра охорони здоров'я колишнього СРСР №195 від 15 травня 1990 року "Про міри з покращання медичного та соціального обслуговування осіб з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС", а також міністра охорони здоров'я України №198 від 30 листопада 1990 р. "Про забезпечення виконання постанови ВС колишнього СРСР", від 25 березня 1990 року "Про програму з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та ситуацію, що зв'язана з цією аварією" та ВС України від 1 серпня 1990 року "Про невідкладні заходи із захисту громадян України від наслідків Чорнобильської катастрофи".

На Україні було створено Держкомітет із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС, який невдовзі було реорганізовано в Міністерство України по справам захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС (Міністерство Чорнобиля України). Його пріоритетними завданнями є юридичні (законодавчі), організаційні і науково-медичні.

27 лютого 1991 року ВР України було прийнято закон "Про правовий режим Чорнобильської катастрофи". Цей закон регулює питання поділу території на відповідні зони, про режим їх використання та охорони, умови проживання та роботу населення, науково-дослідну та іншу діяльність на цих територіях. Закон закріплює і гарантує забезпечення режиму використання та охорони названих територій з метою зменшення дії радіоактивного опромінення на здоров'я людини та екологічну систему.

Закон має 6 розділів, в яких по статтево дається означення територій, які зазнали радіаційне опромінення, категорії зон радіаційного забруднення територій (зона відчуження, зона безумовного обов'язкового відселення, зона гарантованого добровільного відселення і зона посиленого радіоекологічного контролю); радіаційно забруднених земель. Крім того, вказана компетенція України відносно вищевказаних зон і порядок фінансування роботи в них. Для кожної зони визначений правовий режим (що заборонено, а що дозволено в ній робити).

В окремі розділи виділені два важливих питання: по-перше, контроль за додержанням правового режиму в зонах; по-друге, відповідальність за порушення правового режиму в зонах, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС.

28 лютого 1991 року було прийнято закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи". В ньому говорилося про право на відселення; умови проживання і трудової діяльності населення; якості продуктів харчування; інформації про рівні радіоактивного забруднення. В законі подане визначення статусу осіб, які постраждали від аварії на ЧАЕС, тобто тих, хто відноситься до учасників наслідків аварії, а хто – до потерпілих від Чорнобильської катастрофи. Визначена відповідальність держави за збитки громадян внаслідок аварії на ЧАЕС.

Встановлення причинного зв'язку захворювань та інвалідності з роботами по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та їх професійного характеру здійснюється центральними експертними радами та регіональними експертними радами в обласних центрах.

Регіональні міжвідомчі експертні ради функціонують у відповідності з нижчезазначеною інструкцією:

1. При недостатній інформації про хворого рада дає запит про необхідну додаткову інформацію в органи охорони здоров'я тієї особи, яка звернулась.
2. У випадку відсутності дозиметричної документації та даних про профмаршрут, дози внутрішнього та зовнішнього опромінення за період роботи з ліквідації наслідків аварії роблять запит в службу, яка проводить радіаційний контроль учасників ліквідації аварії та її наслідків.
3. До розгляду приймаються документи осіб, які брали і беруть участь в ліквідації аварії та її наслідків, а також тих, хто захворів з метою встановлення зв'язку захворювання з дією ІВ та інших шкідливих факторів.
4. На засіданні ради були розглянуті документи, які надійшли не пізніше 10 діб до засідання.
5. Засідання Ради проводиться по мірі надходження листів, документів, але все рівно не раніше одного разу в квартал.
6. На розгляд рад надходять такі документи: лист чи заява особи, прохання профсоюзної чи іншої громадської організації, матеріали директивних органів, направлення в органи здоров'я, виписка з історії хвороби або амбулаторної карти, висновки експертизи з місця спостереження або лікування пацієнта про стан його здоров'я до і після участі в ліквідації наслідків аварії, заповнення керівником ЛПУ з гербовою печаткою, а також результати аналізів крові та інших лабораторних обстежень; копія медичних документів про результати проведення огляду перед направленням на роботу в зону аварії і після повернення з цієї зони; дані про частоту і тривалість захворювання (до і після аварії).
7. Дані про рівень внутрішнього та зовнішнього опромінення, характер та місце виконання робіт з ЛНА. Рада має право запросити оригінали медичної документації і може залучити до участі в роботі Ради медичних робітників, які брали участь в нагляді та пацієнту.
8. У випадку необхідності хворого викликають на засідання Ради і госпіталізують в клініку чи спеціалізований заклад.
9. У випадку необхідності для розгляду питання на засіданні експертної ради йому видається лікарняний лист; оплата проїзду і лікарняного листа здійснюється у відповідності з правилами.

Вся інформація про потерпілих на Україні внаслідок аварії на ЧАЕС зосереджена в Національному реєстрі України, метою якого є:

- забезпечення контролю за станом здоров'я населення України в цілому та кожного індивідуума окремо;
- оцінка медично-демографічної ситуації;
- виявлення причинно-наслідкового зв'язку між станом здоров'я населення і демографічною ситуацією на територіях, які зазнали радіаційного впливу.

5. План та організаційна структура заняття:

№	Основні етапи лекції, їх функції та зміст.	Навчальні цілі у рівнях засвоєння.	Методи навчання та контролю	Матеріали методично забезпечення наочності заняття, контроль знань	Термін (в хв.) від загального часу заняття
1	2	3	4	5	6

I. Підготовчий етап

1.	Організаційні заняття				1-3
----	-----------------------	--	--	--	-----

2.	Постановка навчальних цілей.			П.2 Навчальні цілі П.1 Актуальніс ть теми	
3.	Контроль вихідного рівня знань: 1. Основні принципи соціального захисту та медично-соціальної реабілітації потерпілих і ліквідаторів аварій на ЧАЕС. 2. Цілі, задачі, порядок роботи експертних рад по встановленню зв'язку захворювання від роботи з ліквідації аварії тна ЧАЕС. 3. Національний реєстр України.	II II II	Усне опитування Рішення типових завдань Тести II рівня Тести III рівня	Таблиці Слайди Тести II рівня Задачі II рівня Тести III рівня Задачі III рівня	25

II. Основний етап

1.	Визначення дози опромінення.	III	Практичн. тренінг	Тематичні хворі	40
2.	Своєчасне обстеження та лікування потерпілих.	III			
3.	Проведення медичної експертизи втрати працездатності.	III			
4.	Визначення групи первинного обліку за медичною класифікацією.	III		Алгоритм об'єктивного обстеження	

III. Заключний етап					
1.	Контроль і корекція рівня знань та навиків	III	Рішення нетипових задач	Задачі рівня III	15
2.	Підведення підсумків заняття.				2
3.	Домашнє завдання				

6. Матеріали методичного забезпечення заняття

6.1. Матеріали контролю для підготовчого етапу заняття

Питання:

1. Основні принципи соціального захисту та медично-соціальної реабілітації потерпілих і ліквідаторів аварії на ЧАЕС.
2. Цілі, задачі, порядок роботи експертних рад по встановленню зв'язку захворювання від роботи з ліквідації аварії на ЧАЕС.
3. Національний реєстр України.

Тести:

1. Внаслідок найбільшої радіоекологічної катастрофи на ЧАЕС була прийнята "Єдина програма по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та ситуації, пов'язаної з цією аварією". Коли була прийнята ця програма?
  - A. Червень, 1986 р.
  - B. Серпень, 1987 р.
  - C. Вересень, 1988 р.
  - D. Жовтень, 1989 р.
  - E. Квітень, 1990 р.
2. Коли був прийнятий Верховною Радою України закон "Про правовий режим територій, які підверглися радіоактивному забрудненню в результаті Чорнобильської катастрофи"?
  - A. Січень, 1987 р.
  - B. Лютий, 1988 р.
  - C. Січень, 1989 р.
  - D. Лютий, 1990 р.
  - E. Лютий, 1991 р.

6.2. Матеріали методичного забезпечення основного етапу заняття

Навчальні завдання:

1. Визначення дози опромінення.
2. Своєчасне обстеження та лікування потерпілих.
3. Проведення медичної експертизи втрати працездатності.
4. Визначення групи первинного обліку за медичною класифікацією.

6.3. Матеріали контролю для заключного етапу заняття

Тести:

1. Медична допомога потерпілим в результаті аварії на ЧАЕС надається в:
  - A. Районній поліклініці;
  - B. Районній лікарні;
  - C. Міській лікарні;
  - D. Обласній лікарні;
  - E. В профільних відділеннях і спеціалізованих лікувальних закладах.

6.4. Матеріали методичного забезпечення самопідготовки інтернів

Орієнтуюча карта з організації самостійної роботи інтернів з навчальною літературою:

№	Основні завдання	Вказівки	Відповіді
1	2	3	4
1.	Правові документи	1. Про єдину програму з ліквідації наслідків аварії	

	з питань захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС.	на ЧАЕС та ситуацію, що пов'язана з цією аварією. 2. Про міри з покращення медичного та соціального обслуговування осіб з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. 3. Про програму з ліквідації наслідків аварій на ЧАЕС та ситуацію, що пов'язана з цією аварією. 4. Про невідкладні заходи по захисту громадян України від наслідків Чорнобильської катастрофи. 5. Про правовий режим територій, які зазнали радіаційного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. 6. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.	
2.	Правові організації з питань захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС.	1. Держкомітет по захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС. 2. Міністерство України по справам захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС (Міністерство Чорнобиля України). 3. Експертні ради з встановлення зв'язку захворювання від роботи по ліквідації аварії на ЧАЕС.	

Список основної літератури

1. Овчаренко О.П., Лазар А.П., Матюшко Р.П. Основи радіаційної медицини. – Одеса, Одеський мед університет, 2017. – 208 с.
2. Радіаційна медицина: підручник / Д.А.Базика, Г.В. Кулініч, М.І. Пилипенко; за ред. М.І. Пилипенка. - К.: ВСВ „Медицина”, 2013. - 232 с.
3. В.А. Візір, О.В. Деміденко, В.В. Школовий. Радіаційні ураження: навчально-методичний посібник до практичних занять з внутрішньої медицини (військова терапія) для студентів 5 курсу медичних факультетів / В.А. Візір, О.В. Деміденко, В.В. Школовий. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. 63 с.

Список додаткової літератури

4. Гродзинський Д. М. Радіобіологія. – К. : Либідь, 2018. – 448 с.
Норми радіаційної безпеки України. Доповнення: Радіаційний захист від джерел потенційного опромінення (НРБУ-2005/Д-2017). Київ, 2017. – 80 с.
5. ОСПУ – 2015
6. НРБУ – 2017
- Військова токсикологія, радіологія, медичний захист: підручник / за ред. О. Є. Левченко. – К.: СПД Чалчинська Н. В., 2017. – 788 с.
7. Васько, Л. М. Засоби захисту організму від дії іонізуючого випромінювання: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів МОЗ України / Л. М. Васько, В. Ф. Почерняєва, В. П. Баштан. - К. : ВСВ "Медицина", 2019. - 112 с.
8. Халмурадов, Б. Д. Медицина надзвичайних ситуацій: Підручник / Б. Д. Халмурадов, П. Б. Волянський. - К. : Центр учбової літератури, 2018.
9. Радіологія (променева діагностика та променева терапія). Тестові завдання. Частина 3. Київ, Книга плюс. 2015. - 248 с.
10. Радіологія Ковальський О. В. Радіологія. Променева терапія. Променева діагностика: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. В. Ковальський, Д. С. Мечев, В. П. Данилевич. - 2-ге вид. - Вінниця: Нова книга, 2017. - 512 с.

Методичну розробку склав

доц. Дорофєєва Т.К.